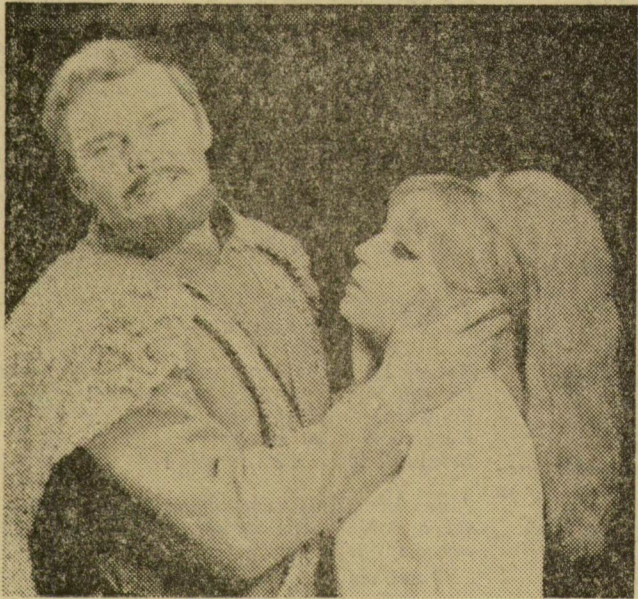

Bánk bán

Siflis József felvétele

Bánk bán és Melinda:
Szabó Kálmán és Demjén Gyöngyvér

Hajdan volt királyaink fejének színpadnyivá nagyított, óarany mása — a vendégek meghívott *Vinkler László* nemcsak ötletében, de kivitelében is nagyszerű díszlete — koronázta be, szó szerint is érte, a *Szegedi Játékszín* nyitó darabjának, *Katona József Bánk bánjának* játékeréte.

S ahogy egyetlen — valóban: „királyi” ív fogja egybe a *Szegedi Játékszín* (volt *Kamaraszínház*) aprócska pódiumát, éppúgy egyetlen lendületnek tűnik maga a játék is, amely *Katona József* mindig reneszánszát élő remekét ismét életre hívja. Egyetlen — már-már istenkísértően merész ívű — lendületnek, amely minden — azelőtt oly szükségesnek hitt — járulék-tehertől megfosztva viszi a dráma igazi magába a Bánk bán ma is tűzes gondolatait.

A végsőkig való egyszerűsítést valósítja meg *Bozók* István rendezése az új Bánk-életrajzán, s törekvése többszörösen is sikeresnek mondható. Annak a tragédia önmagához hű bemutatásában, s annak egy mindenképpen manák szóló közvetítésmód megteremtésében is! A királyi fejek alatt ugyanis egy Szegeden ritkán látott koncentrált játék folyik, a fenséges lüktetésű mondatokra figyelő színészek póztalan játéka, amelyből éppúgy hiányzik a túlzott atlétyegülés, mint a távolságot tartó rutin. Külön öröm figyelni, miképp nő meg most a sokszor lejárattott gesztusok értéke, miképp kap súlyt egy alig rezdülő fővetés, egy visszafogott mozdulat.

S ami a leginkább dicséri a színpadra állítás új koncepcióját: mi sem vész el a drámából a trónok-bástyák hiánya, vagy éppen a korábban megszokott „nagyuras” előadásmód elmaradása miatt. Sőt! Ha filmszerű gyorsasággal is, de maradéktalanul egészésként bontakozik ki Bánk politikai drámája éppúgy, mint szerelmi tragédiája.

A közreműködő színészek koncentrált játéka már említettük. H valamit, hát akkor a Bánkban már valóban minden színészi képességével megismert *Szabó Kálmán* alakítását illeti ez a jelző. Nagyura elsősorban ember — de egy történelmi mércével mérhető, de történelmi súlyú figura —, s amit mond vagy tesz, mindenben az emberi okok kormányozzák. Szétrobbanni készülő egyénisége egyszerre, egyformán erővel hordozza a királyi államférfi, a megcsalt szerelmes és a gyermeke sorsáért aggódó apa tragédiáját. Színészi teljesítménye megérdemelt visszhangot fog keltetni!

A személyéhez kötődő figurák — nem teljesítményük szerinti — sorrendjében: a szerepre rakódott szokvány-sémákat feledtetve, szintén egy nagyon is mához beszélő asszonyként alakítja *Melindát* Demjén Gyöngyvér, játéka éppen az emelke-

detebb részekben — az előadás javára, a néző örömeire — igazán természetes. *Bartha Mária Gertrudisát* szintén igazi indulatok fűtik; szenvedélyes alakítása főképp Bánkkal való összecsapásának súlyos perceiben mutat fel meglepetésnek számító erőnyeket. Súlyos alakítás *Horesnyi László* is, aki *Petürként* tesz bizonyosságot a visszafogottságból fakadó értékek megértéséből-megérzéséből. *Kiss István*, a színház új tagja — mondhatni — a rendezői koncepciót maradéktalanul megvalósító, de egyben önmaga képességeit is sikerrel bizonyító, ideálisan modern *Ottó*; felelőtlen kamasz, más eszébe-erjébe kapaszkodó szerelmes. *Tiborként* Kovács János lép eléünk; nagy biztonsággal felépített figurájától kapja talán a legbiztosabb, a szó nemes értelmében véve legmeghatóbb pillanatokat a néző. *Miklálként* és *Simonként* *Katona András*, illetve *Szabó István* látjuk-halljuk, kettőjük közül mindenképpen — a szerepe szerint is jelentősebb — *Katona András* jelenléte nyújt megdöbbentő nyugtató meglepetés. *Kiss Gábor II. Endréje* viszont — mondjuk így? — szereposztási tévedés: nem a más figurák életre keltésében járatos fiatal színésznek való ez a különben sem „jónak” mondható királyszerep. Eppígy *Liska Zsuzsa Izidórját* is kiengesztolatlan, helyét s hangját csak ritkán lelőnek érezzük. *Károlyi István*, *Varga Tibor* és *Csernák Árpád* kisebb szerepükben szolgálják az előadást. A már rendezőként dicséri *Bozók István Biberach-ja* a darabban együtt nő fel a szerep súlyához, ami egyben azt is jelenti, hogy az-előbb levő jelenetekben néha olyan *játék-mesternek* érezzük, aki egy önmaga által elképzelt önmaga számára játszik — nagy hozzáértéssel, nagy színpadi kultúrával — elő.

Eötvös Péter kísérő zenéje mindenben igazodik a kamara jelenetek stílusos *Kamarazenei* kíséretéhez, *Takács Katalin* jelmezei szintén a rendező elképzeléseit szolgálják, csupán egy-két ruharezsléttel borzolva meg a terveiben szívesen gyönyörködő néző ízlését: *Gertrudis fehér gyöngykalapjával* például, amely sokkal inkább illelne *Fellini Juliájához*, akit nem is annyira a történelmi valóság zavart, mint a körülötte jövő-menő szellemek.

Akácz László

Elutazott
a szovjet
pártmunkás-
küldöttség

Az MSZMP Központi Bizottságának meghívására hazánkban tartózkodott szovjet pártmunkás-küldöttséget — amelyet M. B. Malsakov, az SZKP KB adminisztratív osztálya vezetőjének első helyettese vezetett — fogadta Biszku Béla, az MSZMP KB titkára.

A delegáció visszautazott Moszkvába. A küldöttséget a Ferihegyi repülőtérén Borbádi János, az MSZMP KB közigazgatási és adminisztratív osztályának vezetője búcsúztatta. Jelen volt F. J. Tyitov, a Szovjetunió budapesti nagykövete. (MTI)

Százéves
a Pécsi
Porcelángyár

Szombaton, tegnap megkezdődött a Pécsi Porcelángyár alapításának 100. évfordulója alkalmából rendezett jubileumi hét. A Zsolnay művelődési házban Bosnyák János igazgató megnyitotta a gyár felszabadulási utáni fejlődését dokumentáló kiállítást.

A jubileumi hét napjain a Pécsi Postaigazgatóság alkalmi postahivatala működött. Az itt feladott postai küldeményeket alkalmi bélyegzővel látják el. (MTI)

CSILLIK BERTALAN

Koponyacsontok keskeny folyosóján vártam az orvos-

egyetem anatómiai-, szövet- és fejlődéstani intézetének tanszékvezető professzorát. A folyosó túlsó végén még frissen őrizte színét — nagy előd, világhírű szegedi tudós, a közelmúltban elhunyt Gellért professzor minap avatott emléktábláját. Amikor ünnepélyesen leplezte le az egyetem rektora, ugyanazon a napon, ugyanabban az órában mondta el tanszékfoglaló előadását a 41 esztendő utód, dr. Csillik Bertalan, a szegedi orvosegyetem új professzora.

Előzőkeny gesztussal, barátságos mosollyal tessékelt beljebb, szobájába. A falakon képek — róluk esik még szó —, oldalt fluoreszcens mikroszkóp, könyvek, virágok. Dr. Csillik Bertalan először munkájáról beszél.

— Kezdetül fogva izgatott, hogyan foghatók meg azon idegrendszeri folyamatok, melyek összességükben a tudatot jelentik, miként tehetjük láthatóvá azokat. Az ember idegrendszere tízmilliárd idegsejtből áll, melyek az úgynevezett szinapszisekban kapcsolódnak egymáshoz. A szinapszisek szerkezetét, kémiai felépítését kell megismernünk nyugalmi állapotukban, működésükben ahhoz, hogy megértsük: milyen szerkezeti alapon történik az agy működése. Az anatómia hagyományos módszereivel, bonckéssel, csipesszel itt nincs mit kezdeni, csak mikroszkóppal, elektronmikroszkóppal, sejtkémiaiával, vagyis molekuláris anatómiával. Először egy enzimet mutatunk ki; amikor az ingerület az egyik szinapszison át megy a másikra, ebben mind a két sejt részéről szerepet játszik az a bizonyos enzim, s a két sejt közötti rétegben történik valami, valami fur-

csa szerkezet-átrendeződés. Ezt vizsgáljuk.

— Az emberek persze elsősorban az érdekl, mi a haszna mindennek.

— Részint, hogy az ember lelki működésének alapját képező idegrendszeri folyamatokat az anyagi valóságra lehet visszavezetni (aminek például világnézeti kihatása is van), részint, hogy az idegrendszer kóros működését megismerjük, tisztában kell lennünk annak normális állapotával. A szinapszis-szerkezet ugyanis az idegrendszer működésének kulcsa. Ha ismerjük, befolyásolni is tudjuk. Jelenleg néhány gyógyszer hatás-mechanizmusát már közvetlenül a molekuláris anatómia szintjén tudjuk értelmezni, vagyis nagy pontossággal eldönteni, melyik mire jó.

Csillik professzor szegedi születésű, itt végezte középiskoláit, és húsz éve, mikor hallgatóként felvételt nyert az orvosegyetemre, mindjárt az anatómiai intézethez került. 1954-ben vörös diplomával végzett, 1962-ben védte meg kandidátusi disszertációját, s az idele évtől a tudományok doktora címet is elnyerte! Közben egy évig a philadelphiai egyetem vendégprofesszoraként végzett kutatásokat az Egyesült Államokban, dolgozott ott a gyógyszer-tanintézetben is — s meggyőződése, az orvostudomány szakmái nem választhatók el mereven egymástól, új eredményeket leginkább több szakma határterületének ismerete, művelése garantál.

— Gyakran látni filharmonikus koncerteken, talán a zene is ilyen határterület?

— Nevetni fog, úgy érzem, igen — ha természetesen vajmi kevés közvetlen köze lehet a molekuláris anatómiához. A művészet és a tudomány belsőlegesen függ össze, a tudományban is a szépet keressük, egy elektromikroszkópos képre is akkor mondjuk hogy jó, ha szép. (Igazolással a falra mutat két *Vinkler-kép* közé, egy mikroszkópikus preparátum fényképére, hogy a három kompozíció hangulati és formavilága milyen közös belső lüktetést, rokonságot mutat.) Egy század eleji Nobel-díjas spanyol tudóst idéznék, Santiago Ramon Cajal: „az a szövettani metszet, ami nem szép, nem is lehet igaz.” Am a szépségnek is lehetnek kifordult formái, főleg a modern művészetekben, amit egyébként szintén közelinek érzek magamhoz. Persze itt nehéz megkülönböztetni a „búzázt az ocsútól”. A képzőművészeti absztrakciónak is csak akkor van létjogosultsága, ha tudja, a művész, mit akar absztrahálni, ha figurálisan is képes megidézni ugyanazt, aminek második vagy harmadik változatát keresi.

Elszaladt az idő. Csillik professzor órára sietett. Nagyon szeret tanítani. A hallgatókkal együtt dolgozni kedvet, erőt ad munkájához. Így legközelebbre halasztottunk olyan fontos megbeszél- ni valót, mint a szegedi zenei élet, a Tisza — amitől nyaranta elválaszthatatlan, a meghitt légkörű zenehallgatási esték *Vinkler László* festőművész barátjával — és az ötórás teák”. A szomszédos könyvtárszobában ugyanis naponta adnak randevút az intézet munkatársai, hogy egy-egy csupor forró tea mellett megvitassák legfrissebb tudományos tapasztalataikat...

Nikolényi István

A drezdai „Szeged“

Az Elba-parti nagyváros, Dreza háború után újjáépített belvárosában, a Thallmann Strassén található a Szeged étterem. Híre, rangja van, nemcsak Drezdában, hanem szinte az egész Német Demokratikus Köztársaságban. Nem a szegedi ember elfoglaltsága mondatja velem a több éve működő „Szegedről”, hanem a tények: az egyik legkedveltebb.

Magyar ételspecialitások, gyöngyöző borok, köztük a pusztamérgesi is. Aztán jó cigányzene, Dankó-nóták. Gyors, elegáns a kiszolgálás a kellemes, hangulatos milőben. A presszóban is magyar módra készített fekete üdítő fel.

Az üzletvezető, Éhn Imre szinte keblére ölel, amikor megtudja, hogy szegedi vagyok. Azt gondolom hát, „szűkebben” is valahogy „atánkfia”, azaz szegedi. De nem, győri, a mi Tisza-parti városunkat azonban nagyon szereti. Sokat tud róla, s ő is, mint az egész személyzet Szeged távoli idegenvezetője. Naponta „híradói” Szegednek, amelynek Dreza a német testvérvárosa.

Az étterembe vivő folyosón, a díszes előtérben néhány színes fénykép Szegedről. De alig mutat a városról valamit, kevés, szegényes.

Toronypince

Áll az ország első toronypincéje. Ellentétes fogalmak, a torony és pince, kapcsolódnak össze Pécs legfurcsább építményénél: az ország első toronypincéjénél. A Mecsekvidéki Pincegazdaság

palackozó üzemének területén állították fel a hatalmas „borsilót”.

A toronypince — amely felfelé emelkedik — nyolcszög alakú, átmérője 16 méter és magassága 22 méter.

— Kérem, nekünk rosszul esik, hogy Szeged, a város nem gondol ránk — mondja az üzletvezető. — Hogy mit értek ezen? Szeretnénk a városról szóló német nyelvű ismertetőket, műsorfüzetet a Szegedi Ünnepi Hetekről, de nem kapunk. Semmit de semmit. Pedig kéri a vendégek és én — restellkedem is miatta — azt válaszolom: sajnos, már elfogytak. Nem jó ez így!

Éhn Imrénél teljesen igaz van. Szíveleje meg hát a jogos észrevételt a Szegedi Idegenforgalmi Hivatal, s változtatson a helyzeten, mert nyilvánvaló kötelessége. A „Szeged” ugyanis elsősorban nekünk nem lehet mostoha, közömbös. Mint ahogyan egyáltalán nem az az étterem magyar vezetőjének, alkalmazottainak.

A „Szeged” új színfolttal gazdagította Dreztát. Az NDK kikiáltásának 19. évfordulójára, közvetlenül az Elba partján megnyitott a csárdája, s igazi tiszai hangulatot ébreszt. Kishordókban kapja a vendég itt a bort és gyertyák fényénél poharazgathat. A csárdában, akár általában az étteremben, előre kell helyet foglalni, mert szinte mindig „telt ház” van.

Az NDK megszületésének 20. évfordulójára máris nagy a készülődés. Ez az év is ennek a jegyében múlik. Tart a vetélkedő a vendéglátóiparban is, aminek elsősorban természetesen a vendég látja a hasznát. Udvariasság, pontosság, választék, minőség és az árak mind szigorú értékmérők.

— S ebben a hosszútávú versengésben hol áll a „Szeged”? — kérdezem Éhn Imrét. Papirokat vesz elő, amelyeken a rendszeres értéke-

lés adatai találhatók. Ezzel bizonyít, majd felel:

— Országos első vagyunk. Mindent megteszünk, hogy ott is maradjunk.

De kopogtatnak irodája ajtaján. A főpincér jön, hogy itt az a drezdai csoport — német munkások, tisztviselők, háziaszonyok —, akik magyarul tanulnak. Velük a nyelvtanár, a szegedi Patik István is, aki évek óta az NDK-ban pedagógus. Éhn Imre üdvözlö a magyarul tanuló „diákokat”, akiknek most a „Szeged étterem Magyarország”. Aztán megbeszél, ki milyen ételt fogyaszt. S igazi szegedi nótát akarnak a vendégek. Megkapják. A budapesti Pilvaxból idekerült Horváth Lajos zenekarával már játssza is: „Még azt mondják, nincs Szegeden boszorkány...” Ujrázni kell, a kis csoport úgy ahogy, tört magyarsággal néhány mondatot meg is tanul a nótából.

Közben elhívják az üzletvezetőt, mert hazai utánpótlással megérkezett egy magyar kamion. Jön később, és hozza a ragyogó piros fűzért, a cseresznyepaprikákat, aminek igen örül, mert alig volt már a híres ételizesítőből.

A finom vacsora után izlik a bor. Összecsendülnek a poharak. A zenekar most azt játssza, hogy: „Elindultam szép hazámbul...” Horváth Lajoséknak is honvágyuk van már, hát ezért. Igazán jó a testvéri országban valamennyiüknek, a „Szeged” magyar dolgozóinak. De azért — így mondja mindegyikük — otthon csak más.

Morvay Sándor

VASÁRNAP,
1968. OKTÓBER 13.

DEL-MAGYARORSZAG 5

Ritka
dokumentum

Értékes, ritka dokumentumok kerültek a Komárom megyei pártbizottság oktatási igazgatóságának birtokába az 1918–19-es munkásmozgalmi emlékek gyűjtése során. Madarász Lajos, Dág községben lakó 80 esztendőes nyugdíjas bányász tette közkinccsé Bíró Mihálynak, a Tanácsköztársaság híres plakáttervező művészenek azt a képsorozatot, amelyet ötven esztendőn át — sok veszély közepette is — sikerült megőriznie. Bíró Mihály, a híres Vöröskalapácsos ember-tábrázoló plakát alkotója az ellenforradalmi terror rémtetteit bemutató képeit a bécsi emigrációban készítette. Ott nyomtatta ki a reprodukciókat is. Így jutott hozzá Madarász Lajos is, aki 1919-es tatabányai letartóztatása, majd hosszú meghurcoltatása után emigrált Párizsba.

A szegedi Móra Ferenc Mgtsz ságváritelepi gatterüzemében

gyors és pontos
bérvágást
vállal

lakosság és közületek részére.